

Het Zelf is overal

– Radha Burnier

Bestudeerders van de theosofie zijn waarschijnlijk bekend met de passages in de *Bhagavad Gita* waarin staat dat voor het verlichte bewustzijn, het Zelf overal is: ‘Het Zelf is in alle wezens en alle wezens zijn in het Zelf’ (vi.29).

Spirituele perceptie erkent duidelijk de eenheid van alle bestaan. Dit besef, dat de essentie is van spiritualiteit, wordt afgespiegeld op de grovere materiële niveaus in de universele neiging om te bezitten en ergens bij te horen, d.w.z. verlangen, aantrekking en gehechtheid.

De waarheden van de innerlijke spirituele niveaus werpen hun schaduw, zo te zeggen, op de uiterlijke wereld van de stof en op die manier zijn er overeenkomsten en parallellen. Een voorbeeld: gevangen in illusie ziet het Zelf hier beneden overal afbeeldingen van zichzelf, die op zijn eigen manier het spirituele zelf reflecteren die de goddelijke Monade ziet in het hart van alle wezens, zoals boven vermeld.

In de werelden van vorm, die functioneren door materiële voertuigen, ziet de gewone mens het objectieve universum alleen zoals gereflecteerd in de spiegel van zijn eigen verstand of bewustzijn. Afhankelijk van de vervormende inhoud van dat bewustzijn, soms beschreven als het ‘stof’ dat zich op de spiegel van het verstand vormt, lijkt het universum beangstigend of aantrekkelijk, een terrein voor veroveringen of voor abjecte overgave. *De Stem van de Stilte* verwijst naar de relaties die zich voordoen wanneer het bewustzijn misleid is of onzuiver:

Vers 15. ... als uw Ziel gehoor schenkt aan de bulderende stem van de grote illusie; als

uw Ziel, verschrikt bij het zien van hete smartetranen of verdoofd door angstkreten, zich terugtrekt als een schuw schildpad binnen het schild van haar Ikheid; leer dan, o discipel, dat uw Ziel een onwaardige schrijn is van haar stille 'God'.

Vers 16. Wanneer uw Ziel sterker wordend uit haar veilig toevluchtsoord tevoorschijn komt; zich losmakend van haar beschermende schrijn haar zilveren draad ontrolt en voortsnel; als zij, haar beeld op de golven van de Ruimte ontwarend, fluistert: 'Dat ben ik' - erken dan, o discipel, dat uw Ziel in het web van begoocheling is gevangen.¹

Onze houding is geen duidelijke respons op wat feitelijk bestaat, maar een reactie op de wereld zoals deze in het bewustzijn wordt weergegeven bij observatie door de sluier van mentale beelden en voorbije indrukken.

Terughoudend in oordeel

Dit begrijpende, zijn serieuze bestudeerders van het leven terughoudend in hun oordeel en trekken ze geen conclusies behalve voor zuiver empirische doeleinden. Zij vinden het niet vanzelfsprekend dat het objectieve universum is wat hun verstand feitelijk presenteert, maar zijn zich voortdurend bewust dat zij leven en handelen in een schaduwwereld, geschapen door het verstand, 'de doder van de werkelijkheid'. Totdat het bewustzijn volkomen zuiver wordt en vrij van zijn conditionering (*vasanas*) kan het geen waarheid zien. Zodoende ligt er wijsheid in het niet verspillen van energie door het zoeken van de balk in het oog van de ander, maar aan de andere kant het verwijderen van de onzuiverheden die onze eigen visie belemmeren.

Het verstand kleurt en vervormt niet alleen de voorwerpen waarmee het in contact komt, maar het projecteert ook zijn eigen karakter en kleur op de uiterlijke wereld. Voor het trotse oog lijken andere mensen inferieur; het wellustig verstand vergelijkt wat het al of niet heeft met wat anderen bezitten en wordt gekweld door afgunst; voor het ongepolijste verstand is schoonheid niet zichtbaar, want het ziet

anderen ingekapseld door zijn eigen grofheid. Zo ziet een ieder weerspiegelingen in de buitenwereld van de vormen en kleuren die de inhoud bepalen van zijn of haar eigen bewustzijn. De uiterlijke wereld weerspiegelt ons, en ons bewustzijn vertaalt in beelden van eigen makelij wat er van de wereld wordt waargenomen; elk functioneert als spiegel voor de ander.

De wereld van illusie is een wereld van ontelbare afspiegelingen en schaduwen. In het epos *Mahabharata* wordt een van de hoofdfiguren afgeschilderd als volkomen verbijsterd als hij bij een bepaalde gelegenheid een paleis binnengeleid wordt waarin spiegels aan alle kanten talrijke weerspiegelingen heen en weer werpen. Dit is de ervaring van de ziel in de wereld van maya. Om uit het schaduwland in het licht tevoorschijn te komen en in staat te zijn het ene ware Zelf in alle dingen te zien en niet de bedrieglijke en vergankelijke aard van het persoonlijk zelf weerspiegeld vanuit alle hoeken, is er een gedegen reiniging nodig, zo grondig dat het *tapas* genoemd wordt, het 'verbranden' van innerlijke beelden en indrukken zodat ze niet opnieuw tot leven gebracht kunnen worden. Dan wordt het verstand een vlekkeloos instrument, een 'pen in Gods handen', de God in ieder van ons.

Religieuze educatie

Religieuze educatie in de gebruikelijke zin des woords is sectarisch. Het onderwijst de geschriften van een bepaalde religie en de in te prenten dogmas en leerstellingen die specifiek zijn voor de betreffende religie, die een houding en gevoelens van exclusiviteit bevordert. Aan de andere kant heeft de wereld eenheid nodig, hetgeen betekent het slechten van barrières en verdeeldheid in het verstand. Om dit te bereiken is een overzicht van de leerstellingen van andere religies onvoldoende. Verdraagzaamheid is geen universaliteit.

Wil het verstand welwillend zijn, dan moet het meer zijn dan tolerant. Een dergelijke welwillendheid resulteert alleen uit bewustzijn van het ene Zelf als het zelf van alle wezens. Ware religieuze educatie

moet dit bewustzijn bevorderen. Het moet onder andere aangeven dat op het fysieke niveau alle materiële substanties voortdurend circuleren: de stof waaruit onze lichamen samengesteld zijn, waarvan wij in het bezit lijken te zijn, is in feite gedurende een tijdelijke periode in bruikleen en zal in de naaste toekomst ter beschikking gesteld worden van een ander wezen of van de aarde in het algemeen. Dit is nog meer het geval op de emotionele en mentale niveaus. Alle substanties behoren toe aan 'de verenigde geest van het leven'.

Invloed op samenleving

Het begrijpen dat het individu niet verschilt van de samenleving en dat wij voortdurend invloed hebben op de samenleving, zelfs door de kleine dingetjes die wij denken, voelen en doen, zou ook een essentieel deel moeten zijn van religieuze educatie. Er is tegenwoordig voldoende informatie om aan te tonen dat iemands persoonlijk welzijn nauw verbonden is met dat van alle anderen. Wij zinken of drijven samen in het 'ruimteschip aarde'. Het concept van universele broederschap dat een zo belangrijke doelstelling van de Theosofische Vereniging is, impliceert het uitroeien van eigenbelang tegelijk met de vooroordelen die de meeste mensen koesteren als deel van hun eigen identiteit. In het aloude India werden mensen er herhaaldelijk aan herinnerd dat de vijanden van de mens binnenin hemzelf zitten en niet buiten hem. Educatie moet zowel volwassenen als jongeren helpen de vijandige houdingen en vooroordelen van hun eigen verstand, die de maatschappij vergiftigen en het individu corrumperen, op te sporen.

Bovendien moeten de waarden die ieder individu in zich opneemt essentieel een universeel en geen regionaal, sectarisch of parochiaal karakter hebben. Mededogen, bijvoorbeeld, is een universele en tijdloze waarde. Het past niet meer bij de 'religieuze' persoon dan bij de agnost; het kan niet gezegd worden speciaal beter te passen bij de hindoe, de moslim of de christen dan bij andere religies. Zulke waarden hebben de

kracht om (mensen) te verenigen, terwijl ondergeschikte waarden en deugden juist tot afgescheidenheid kunnen leiden.

Ecologie, wetenschappelijke kennis, ethiek en vele andere takken van kennis kunnen bewustzijn van de eenheid van het bestaan versterken of ontmoedigen. Ware religieuze educatie, die jong en oud nodig hebben, moet het eerste bewerkstelligen en niet het laatstgenoemde.

Waar ligt de verantwoordelijkheid?

In februari van dit jaar kreeg een voormalige roker met inoperabele longkanker vijftig miljoen dollar schadevergoeding toegekend door een jury in San Francisco (*The Guardian* 21.2.99). Tabaksfirma's hebben ook andere reusachtige bedragen moeten betalen, maar zijn niet uit het veld geslagen. Zij hebben namelijk uitgebreide markten ontdekt in de arme landen van de wereld, waar zij opgewekt met hun handel in het vergiftigen van mensen kunnen doorgaan onder gebruikmaking van verlokende advertentietechnieken. De rijke landen zijn geïnteresseerd in het tot op zekere hoogte beschermen van hun burgers tegen uitbuiting, maar zij vergewisen zich er ook van dat de winsten van hun multinationale bedrijven in onderontwikkelde regio's onaangestast blijven.

Iedereen heeft de plicht om zich een verstandige leefstijl aan te meten

Bij het kennisnemen van deze feiten en zonder partij te kiezen voor de tabaksfirma's, kan men zich afvragen of het toekennen van verbijsterend hoge sommen gelds aan individuele slachtoffers niet het denkbeeld aan persoonlijk gebrek aan verantwoordelijkheid bevordert. Verslaving aan tabak of wat dan ook is niet het onvermijdbare lot van mensen die toegang hebben tot zulke substanties. Ieder menselijk wezen heeft een verstand en moet keuzen maken; iedereen heeft de plicht om zich een verstandige levensstijl aan te meten.

Natuurlijk moet de sfeer in een goede maatschappij mensen aanmoedigen om de

juiste keuzen te maken - keuzen die leiden tot fysieke, mentale en morele gezondheid. De moderne maatschappij, die voortdurend bevrediging van de eigen verlangens aanmoedigt, mist deze eigenschap. Zij bevordert het verlangen naar kortstondige genoegens die op de een of andere manier in langdurig leed lijken te veranderen, net als de gewoonte van het gebruik van tabak.

Korte en lange termijn

Pas nu beginnen mensen te beseffen dat het vetmesten van dieren op abnormale manieren, dat op korte termijn winst oplevert, op de lange termijn een ramp is. Van de vijftig miljoen pond antibiotica die ieder jaar in de Verenigde Staten geproduceerd worden, wordt ongeveer veertig procent aan dieren gevoerd, met als gevolg dat resistente bacteriën die via vlees worden overgebracht, voorkomen dat zieke mensen genezen. De regering in de VS verhelpt, naar men zegt, deze situatie op

zijn eigen manier, maar de individuen die dergelijke producten consumeren zouden toch zeker de verantwoordelijkheid op zich moeten nemen van de keuze voor het vast blijven zitten in oude gewoonten of het consumeren van uitsluitend organisch geteeld voedsel. Volledige verantwoordelijkheid ligt niet bij de regering maar bij individuen.

Wanneer het te gemakkelijk is om rechtbanken ertoe te brengen grote sommen geld toe te kennen, waarbij zij geholpen worden door advocaten die substantieel profiteren van dit proces, vergroot dit de neiging zich aan verantwoordelijkheden te onttrekken.

Noot

1. De stem van de stilte, H.P. Blavatsky, 4^e druk, 1952, Uitgeverij der TVNA, Amsterdam, 1982 gezamenlijke uitgave.

Uit: *The Theosophist*, mei 1999

Vertaling: A.M.I.

Tussen goed en kwaad zou het niet moeilijk moeten zijn te kiezen, want zij, die de Meester willen volgen, hebben reeds besloten tot elke prijs het goede te doen.

Maar het lichaam en de mens zijn twee, en wat de mens wil, is niet altijd wat het lichaam verlangt. Als uw lichaam iets verlangt, wacht dan even, en denk na of gij het werkelijk verlangt.

Want gij zijt God en Gij wilt slechts wat God wil; maar gij moet diep binnen in u zelf graven om God in u te vinden.

Uit: Aan de voeten van de Meester